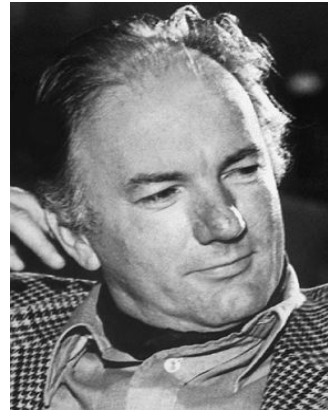

L'home de teatre: fitxa pedagògica

L'autor

Novel·lista i autor dramàtic, és un dels escriptors austríacs més importants del segle XX. Tot i que va néixer a *Heerleen (Holanda)* el 9 de febrer de 1931, sempre va considerar-se austríac. Viu a Salzburg la seva infantesa i adolescència, durant els anys de la II guerra mundial. Passa uns quants anys de la seva joventut reclòs a un sanatori, mirant de guarir-se d'una malaltia infecciosa pulmonar. Malauradament, serà crònica.

Del 1952 al 1957, adquireix una sòlida formació musical i teatral a la cèlebre acadèmia Mozarteum. Després d'uns primers tempteigs amb el Teatre de l'Absurd (***Una festa per a Boris*** o ***La partida de caça***), Bernhard troba el seu estil basat en el monòleg, l'acció retardada i el realisme "cruel". Amb ***Abans de la jubilació*** (1978) comença una etapa de maduresa creativa, en la que uneix la crítica corrosiva de la societat austro-alemanya amb una visió més compassiva de l'ésser humà, que no exclou l'humor i la ironia. La seva obra és una reflexió sobre l'absurditat de l'existència, la bogeria i el sentit de la vida. Excel·lent novel·lista, alguns dels seus títols més coneguts són ***La calera*** (1970), , ***El nebot de Wittgenstein*** (1982), ***El malaguanyat*** (1983), o ***Mestres antics*** (1985). Entre les seves obres teatrals es poden destacar ***L'ignorant i el dement*** (1972), ***El reformador del món*** (1980), ***La força del costum*** (1974), ***Minetti*** (1977), ***Les aparences enganyen*** (1984) o ***La plaça dels herois*** (1988). Les seves dues últimes obres ***Elisabeth II*** (1988), estrenada pòstumament, i ***Heldenplatz*** (1988), van ser un dels grans escàndols del Burgtheater vienès, i es consideren uns dels grans drames universals.

Thomas Bernhard va morir el 12 de febrer de 1989 a la seva casa de Gmuden.

El text

Els textos de **Thomas Bernhard** demanen una lectura minuciosa, reflexiva. Els seus lectors estan acostumats a haver de llegir poc a poc, amuntegant els llibres un cop llegits com si fossin llargs articles independents. Cada plana és una aventura, on el narrador sempre és estrany.

Una xarxa de frases teixida de manera delirant i inacabable per el Bernhard/aranya acaba per confondre al lector/papallona. Les repeticions provoquen neguit i vertigen, un poc del desassossec de **Pessoa** i un molt de l'angoixa desesperada de **Kafka**. **Luis Bugarini** diu que llegir a **Bernhard** et fa tenir un peu a un núvol i un altre a un precipici. I només els qui poden viure amb una certa tranquil·litat aquestes sensacions límits, on la imaginació és violenta i la narrativa es pot transgredir sense problemes, acaben per convertir-se fanàtics de **Thomas Bernhard**.

A la creació d'un sistema narratiu opressiu s'uneix la passió per construir atmosferes asfixiants, en les que el lector mai es sent indiferent. Els seus llibres són enormes, a partir de d'un número de fulls més aviat minso. Una barreja de síntesi i barroquisme on el detall i la mesura són armes perverses. Les acurades estructures polifòniques expressen realitats insuportables: malsons europeus al voltant de la II guerra mundial.

La comprensió cabal de la seva obra exigeix d'un apropament als seus treballs com a dramaturg. La crítica de seguida va relacionar el seu teatre i el del seu contemporani, **Peter Handke**, amb el *Theater der neuen Subjektivität*, Teatre de la nova subjectivitat, una nova concepció estilística i dramàtica on la ironia més àcida i els monòlegs desconcertants es barregen per tal de sacsejar el deliri intel·lectual dels espectadors.

La llei principal és l'exaltació de l'individualisme i la presència (o absència) de la col·lectivitat, quelcom molt secundari, que quasi no interacciona en la creació de l'obra. Diu **Bernhard** respecte a la confecció dels seus rols histriònics, *en primer lloc escric pels actors; en segon per a mi; i en tercer, el que també resulta interessant, per la gent que s'ho mira*. Així, la composició teatral esdevé un acte del més abstracte aïllament i on no participa cap altra passió que no sigui la del propi autor de l'obra.

Propostes didàctiques

A continuació es proposen diferents temes per tal que els professors triïn els més adients: convidem a treballar àrees diverses com la historiografia, el llenguatge, el disseny, la literatura.

Les activitats estan recomanades pels dos cursos de Batxillerat.

Activitat 1 – Javier Marías: importador de Thomas Bernhard

A continuació trobaràs un article de l'escriptor **Javier Marías** www.javiermarias.es. Va ser publicat a *EL PAIS / Babelia*, el 1996. Llegeix-lo i realitza després els exercicis que hi trobaràs al final.

La farsa de la desolación

Hay escritores horribles, malos, pasables, buenos y excelentes. Los hay incluso, geniales. Pero también hay otros en los que su calidad es un asunto secundario, aunque sin duda se les reconozca. Son los escritores que crean adicción, o dicho de otra forma, con los que el lector establece una relación más parecida a la del hincha de fútbol con su equipo o a la de la quinceañera con su ídolo musical. De esos autores se lee todo y se quiere siempre más; se atiende y hasta se recorta cuanto se publica sobre ellos, se guardan las entrevistas y las reseñas de sus obras; se compran grabaciones o vídeos si los hay: fácilmente se convierte uno en coleccionista. Estos escritores son rarísimos, más infrecuentes incluso que los geniales, y ya es decir. Y la falta de textos suyos se vive como una privación. Así, cuando mueren -si estaban vivos-, el lector adicto puede sentir algo muy próximo a la desgracia personal, aunque jamás haya visto en persona al difunto. Para mi, como para mucha otra gente de toda Europa, Thomas Bernhard ha sido el penúltimo escritor de esta índole, muy peligrosa, por cierto, para el lector que a su vez es escritor, pues puede verse irremisiblemente contagiado en su escritura por un influjo tan poderoso como buscado. Más aún en el caso de Bernhard, cuyo estilo es enormemente pegadizo, como una inoculación. Buena prueba de ello es la extraña y lamentable escuela que ha creado en nuestro país, donde desde hace algún tiempo abundan las novelas contaminadas por Bernhard y los novelistas que creen que basta con despotricar de todo y mostrarse coléricos, resentidos y negativistas para hacer buena literatura. Como sucede con Kafka, Joyce o Beckett, lo peor de ellos son los kaffianos, los joyceanos y los beckettianos, su verdadero azote. Sólo señalaré un rasgo de Bernhard que cada vez he visto más en sus escritos y que precisamente parece pasar inadvertido para la mayoría de los bernhardianos, quienes se lo toman con una solemnidad de espanto y una literalidad propia de párvulos: su sentido del humor. Es más, hoy lo veo como un escritor

esencialmente còmic, y que por eso, con ser desolador, no resulta casi nunca deprimente ni sórdido, cosas bien distintas. Basta con saber que gran parte de su autobiografía era falsa -y por tanto dickensiana-, o con leer Trastorno o Maestros antiguos o El malogrado, para sospechar que el ceño de Bernhard no se diferenciaba mucho del que solía fruncir aquel "malo" alto y grandón de las películas de Charlot, aprovechándose de sus disparatadas cejas. Lo que hay en él es sobre todo la desolación de la farsa, o si se prefiere, la farsa de la desolación. Y como buen adicto, y para no saberme definitivamente privado de Bernhard, aún tengo sin leer su última novela, Extinción, para cuando se me haga en verdad insoportable la necesidad de una generosa dosis.

© *Javier Marías*
El País/Babelia, 1996

L'article està estretament relacionat amb el que **Javier Marías** pensa de **Thomas Bernhard**. Per tal de respondre coherentment a les preguntes, cerca a una enciclopèdia les característiques principals de:

- El Negativisme literari. Què significa el terme? Per què et sembla que sorgeix?
En resposta a què?
- L'estil de **Franz Kafka**. Compara la seva biografia amb la de **Bernhard**.
- L'estil de **Samuel Beckett**. Busca els temes principals de la seva obra.
- L'estil de **James Joyce**. Cerca els trets que poden relacionar el que va escriure amb els escrits de **Thomas Bernhard**.

Activitat 2 - Espai teatral: una casa, un teatre o una cort de porcs?

En **Lluc Castells**, escenògraf de *L'home de teatre*, ha triat una proposta escenogràfica prou sorprenent. Després de veure l'obra, respon les següents preguntes:

- Per què creus que s'ha triat una escenografia com aquesta? És un espai agradable? Et recorda a alguna cosa? És naturalista?
- Pensa en l'obra i mira de recordar quants colors hi surten a escena (mobiliari, vestuari). Són freds o càlids? Per què?
- Quins detalls de la decoració t'han cridat més l'atenció?
- Què signifiquen (per a tu) les banyes penjades? I els retrats? I el Sant Crist?

- Com van vestits els personatges? Per què creus que van d'aquesta manera?
- Quins altres recursos ha emprat en **Xavier Albertí**?

Pots consultar la web del Lliure www.teatrelliure.com

Activitat 3 – Elfriede Jelinek: hereva de Bernhard?

Elfriede Jelinek: "Sóc presonera de la meua llengua"

La premi Nobel de literatura, sovint considerada l'hereva més directe de la tradició literària de Thomas Bernhard, va llegir el seu discurs a l'Acadèmia Sueca a través d'un vídeo pregravat.

Com ja havia anunciat el dia que es va fer públic el premi, **Jelinek** no va viatjar a Estocolm, ni per pronunciar el seu discurs ni per recollir el guardó. L'autora de *La pianista* va preferir ser present a l'Acadèmia a través d'un vídeo pregravat a casa seva, a Viena.

Amb un discurs hermètic i radicalment literari, **Elfriede Jelinek** va posar de manifest que no només es va mantenir físicament allunyada de les celebracions del Nobel sinó també espiritualment. En els discursos dels últims premiats, sempre quedava clar l'agraïment del guardonat a l'Acadèmia Sueca, així com el reconeixement a altres escriptors que els havien influenciat. Res d'això va ser present ahir en les paraules de **Jelinek**. Tampoc hi va haver rastre de la seva militància política ni el seu feminisme, malgrat que el seu nom és una provocació per a l'extrema dreta austríaca. Però en el seu esperit hi ha una flaire directa a

Thomas Bernhard.

El seu discurs, però, no va abordar cap dels dos temes de la seva obra més polèmics: *el feminisme i el seu progressisme polític*, que li han proporcionat tants enemics al seu país natal. Ben al contrari, **Jelinek** va preferir parlar des d'una mena de veu interior del fet literari mateix i de la impossibilitat d'atrapar la realitat a través de la llengua. Una llengua que, en el discurs, titulat *A part*, més que una eina d'escriptura és una enemiga amb la qual l'autora ha de lluitar cada dia.

En el seu discurs **Jelinek** va confrontar realitat i literatura, escriptura i llengua.

"Com pot el poeta conèixer la realitat, si és aquesta la que passa i l'arracona sempre cap a un camí a part. Des d'allà, s'hi veu, d'una banda, millor, de l'altra, ell mateix no pot quedar-se en el camí de la realitat. El seu lloc és sempre a l'exterior", va dir l'escriptora. Per l'autora, la literatura i la realitat es van movent entre un camí principal i un de secundari. "Si estàs en el secundari, sempre s'ha d'estar preparat per saltar una i altra vegada dins del no-res, que es troba a tocar del camí perifèric".

Lluita contra la llengua

Però la major part del discurs de **Jelinek**, ple de metàfores circulars i abstractes, es va centrar en la seva particular lluita amb la llengua. "Ella [la llengua] corre, per seguretat, no només per protegir-me, al meu costat, i controla que ho faci correctament, que faci correctament fals el fet de descriure la realitat, ja que ella ha de ser descrita sempre falsament (...). I aquesta gossa de llengua que m'hauria de protegir, perquè per això la tinc, ara m'atrapa d'una mossegada. La meva protecció em vol mossegar. La meva llengua, que hauria de ser una protecció, es torna contra meu. Per tant, no me'n puc refiar", va dir.

L'autora també va qualificar la llengua de "desobedient" i totalment independent de la persona de l'escriptora. "Ella només viu per ella mateixa". I en una dura imatge va continuar: "Crido en la meva solitud, caminant amb passos feixucs sobre les tombes dels morts, voldria només arribar allà on ja és la meva llengua, fotent-se de mi".

Respecte a les dificultats d'expressió, **Jelinek** també va ser molt gràfica: "Ella s'escolta a ella mateixa expressant-se, la meva llengua, es corregeix ella mateixa perquè l'expressió pot ser sempre millorada; sí, ella pot ser sempre millorada, està fins i tot allà per ser millorada i trobar noves regles de llenguatge, però únicament per saltar-se-les". En un altre moment del llarg discurs, **Jelinek** assegurava: "Sóc el pare de la meva llengua materna. La llengua materna era allà des del principi, era dins meu, però no hi havia cap pare".

"Estic boja"

En un moment determinat, i molt a prop de molts dels personatges de les seves novel·les, **Jelinek**, davant les seves difícils i sembla que irreconciliables relacions amb la llengua, deia: "No sóc inconscient, però estic boja". Per últim, l'autora

descrivia la seva impossibilitat d'atrapar" la llengua: "Sóc la presonera de la meua llengua, que és la guardiana de la meua presó. Estic a la seva disposició, l'he perduda. Em quedo. Però el que queda no és el fet dels poetes. El que queda està lluny".

Elfriede Jelinek reflexiona sobre l'ofici de l'escriptor en el seu discurs en rebre el premi Nobel. Parla de l'escriptor com a Sísif, un personatge pur i abstracte que viu reclòs en una condemna infinita.

Llegeix acuradament el resum del discurs i mira de contestar les següents preguntes:

- **Per què diu Jelinek que la llengua és una enemiga?**
- **Quina confrontació és pot donar entre realitat i literatura? Pots relacionar-la amb la pel·lícula Matrix?**
- **A què es refereix l'escriptora quan es proclama *pare* de la seva llengua materna?**
- **Mira d'explicar la frase "*No sóc inconscient, però estic boja*"**

Activitat 4 – La Història d'Àustria

Àustria és una república federal del centre d'Europa. Limita a l'oest amb Suïssa i Liechtenstein, al nord amb Alemanya i Txèquia, a l'est amb Eslovàquia i Hongria, i al sud amb Eslovènia i Itàlia. És membre de la Unió Europea. La seva Capital, Viena, té prop de dos milions d'habitants en la seva àrea metropolitana.

Àustria és un dels estats més antics d'Europa i ha estat sempre una frontissa entre l'Europa Central i l'Oriental i el mar Bàltic i Itàlia. Aquest fet ha facilitat l'entrada de pobles invasors. Les primeres invasions van ser per part de celtas, romans i àvars. El període més important d'Àustria en la història d'Europa va iniciar-se al s XIII, esdevenint Ducat el 1156. El 1276 es converteix en patrimoni de la casa dels Habsburg. La dinastia dels Habsburg residia a Viena i eren nomenats emperadors d'Alemanya. Quan Carles V es proclama emperador, rep des de les terres austríaques un gran suport.

Des del segle XVII la política austríaca es va dirigir més als territoris del Danubi que no al nord, amb l'expansió per terres hongareses. Les invasions napoleòniques

van dur a terme aquest estat. El Congrés de Viena del 1815 va viure el repartiment d'Europa entre les potències victorioses sortints de les guerres. Àustria, unint-se a Hongria, va recobrar presència entre els estats europeus, primer com a Imperi Austríac i a partir del 1867 com a Imperi Austrohongarès. Al llarg dels s XVIII i XIX va mantenir-se com un gran imperi, acabant reduït als seus propis límits en acabar la I guerra mundial, després de la mort de l'emperador Francesc Josep.

Fes ara un estudi de la història dels fets més emblemàtics d'Àustria al llarg del s XX. Relaciona-hi les dates i els termes i explica'ls en una redacció. Entendràs millor a Bernhard si ets capaç de documentar el seu entorn.

- 1908 - Bòsnia/Hercegovina
- 1916 - Monarquia
- 1918 - Imperi o República
- 1938 - Alemanya
- 1945 - II República
- 1955 - Tractat d'Estat
- 1980's - Fi del Bipartidisme?
- 1995 - Unió Europea

 teatre lliure

montjuïc

SALA FABIÀ PUIGSERVER
DEL 30 DE MARÇ A L'1 DE MAIG DE 2005

DER THEATERMACHER

L'HOMEDETEATRE

DE
thomas bernhard
DIRECCIÓ
xavier albertí

CADA MIÉRCOLES,
SUBTÍTULOS EN CASTELLANO
EVERY WEDNESDAY,
ENGLISH SUBTITLES

www.teatrelliure.com

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

 Institut de Cultura

 Ajuntament de Barcelona
Departament d'Acció Social i
Cultura

 Ajuntament de Montjuïc
Àrea de Cultura

 Catalunya
Cultura

 TV3

 el Periódico

 iF

 CASA CATALUNYA
902 10 12 12
www.teatrelliure.com